МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД "ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА ім. В. Г. КОРОЛЕНКА"

БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ, ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ ОБЛАСНИМИ УНІВЕРСАЛЬНИМИ НАУКОВИМИ БІБЛІОТЕКАМИ УКРАЇНИ

(З досвіду роботи)

Харків 2011

УДК 021.2(477)
ББК78.34(4УКР)
Б 59

Бібліотечно-інформаційне забезпечення виробничої сфери, економіки, бізнесу обласними універсальними науковими бібліотеками України: З досвіду роботи / Держ. закл. "Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка"; [уклад.: Г. Д. Ковальчук]. – Х., 2011. – 19 с.

У виданні проаналізована діяльність ОУНБ України з бібліотечно-інформаційного забезпечення сфери виробництва, бізнесу, економіки за останні два роки.

Укладач Галина Дмитрівна Ковальчук
Редактор С. М. Миценко
Відповідальний за випуск В. Д. Ракитянська,
заслужений працівник культури України

Підписано до друку Формат паперу 60х84 1/16
1,5 друк. арк., 1,4 обл.-вид. арк. Папір для множ. апаратів.
Тираж прим. Замовлення №
Ксерокс ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 61003, Харків-3, пров. Короленка, 18.

ПЕРЕДМОВА

Обласні універсальні наукові бібліотеки України є невід'ємною складовою науково-виробничого комплексу регіонів. Для сприяння розвитку науково-економічного і технічного потенціалу регіонів бібліотеки здійснюють оперативне і максимально повне забезпечення інформаційних запитів користувачів з питань економіки, розвитку новітніх технологій, підприємницької діяльності, науково-технічної творчості, сільського господарства, екології.

Метою цього видання є узагальнення та аналіз діяльності ОУНБ України за цим напрямком.

Для висвітлення проблеми було використано звітну документацію Донецької, Дніпропетровської, Луганської, Кіровоградської, Херсонської, Хмельницької, Львівської, Івано-Франківської ОУНБ та Кримської республіканської бібліотеки ім. І. Франка, матеріали за результатами безпосереднього знайомства з діяльністю бібліотек під час відряджень.

У додатку міститься таблиця кількісних показників роботи спеціалізованих відділів ОУНБ.

Укладач висловлює щиру подяку працівникам бібліотек за надану інформацію.

Відгуки та пропозиції стосовно видання просимо надсилати на адресу:

61003, Харків, ДСП, пров. Короленка, 18
ХДНБ ім. В. Г. Короленка, науково-методичний відділ
Тел.: (057) 731-32-27
Факс: (057) 731-11-01
E-mail: nmo@korolenko.kharkov.com

Інформаційні потреби представників виробничої сфери до 1990-х років в обласних універсальних наукових бібліотеках задовольняли відділи технічної літератури. Зміст їх діяльності був чітко відпрацьований, ХДНБ ім. В. Г. Короленка протягом багатьох років здійснювала науково-методичне забезпечення роботи бібліотек України за напрямком "формування та ефективне використання документно-інформаційних ресурсів технічного профілю".

У 1990-х роках Україна стала на шлях радикальних економічних змін. Перехід від планової до ринкової економіки супроводжувався зміною умов господарювання, формуванням ринкових відносин, виникненням нових форм власності. Однак внаслідок невдалого використання запозичених економічних моделей, відсутності власної моделі переходу від централізованої до ринкової економіки ці зміни набувають руйнівного характеру. Суттєвої руйнації зазнає промисловість в результаті приватизації. Різко зменшується кількість працюючих на виробництві і як наслідок зменшується кількість користувачів у відповідних відділах бібліотек. Результатом цих руйнівних процесів стало різке скорочення випуску науково-технічної літератури, зникнення спеціалізованих видавництв, зменшення обсягів нових надходжень до бібліотек при різко обмеженому державному фінансуванні. У бібліотеках суттєво згортається робота з інформаційного забезпечення виробничої сфери.

Як ці обставини вплинули на діяльність відділів, які забезпечували інформаційні потреби техніко-економічного профілю? Для того щоб відповісти на це запитання були проаналізовані звіти ОУНБ України, надіслані Львівською, Івано-Франківською, Хмельницькою, Донецькою, Дніпропетровською, Луганською, Кіровоградською, Херсонською ОУНБ, Кримською республіканською ім. І. Франка.

Критична ситуація у виробництві, зменшення кількості звернень користувачів до літератури технічного спрямування змусило бібліотеки розпочати реорганізацію відділів технічної літератури як основних центрів накопичення і популяризації актуальної технічної, виробничої, природничої літератури у регіонах.

У керівників бібліотек виникло переконання в необхідності створення комплексних відділів, де окрім технічної, має бути представлена і література з економіки, сільського господарства та інших споріднених галузей. З’явилася потреба змінити назви відділів. Тому зараз у бібліотеках функціонують відділи виробничої літератури, економіко-виробничої,

техніко-економічних та природно-наукових документів, ділової літератури тощо.

Згодом надходження до бібліотек науково-технічних видань дещо покращилося. Але і зараз на забезпеченні потреб користувачів інформацією технічного спрямування позначається нерегулярне оновлення фондів літературою, в першу чергу, технічною. Бібліотеки неспроможні поповнювати свої фонди літературою в потрібному кількісно-видовому складі через різке зростання цін на документи та мізерність бюджетного фінансування.

Так, Херсонська ОУНБ за останні два роки отримала 430 примірників книг з економіки, 217 – з техніки; Кіровоградська ОУНБ – 189 з техніки, значно більше – економічної літератури (630 примірників); у Івано-Франківській ОУНБ у 2008 р. отримано літератури з цих галузей 419 примірників, у 2009 р. – 430. Такі незначні надходження спостерігаються і в інших обласних універсальних наукових бібліотеках.

Враховуючи той незаперечний факт, що основою вдалої роботи за певним напрямком є склад, використання та фізичний стан фондів, цьому питанню в бібліотеках приділяється суттєва увага. Так, відділом ділової інформації Луганської ОУНБ проводилася робота з вивчення розділу книжкового фонду "Економічна теорія. Мікроекономіка. Регіональна економіка", вивчалося також наповнення фонду літературою з питань маркетингу, менеджменту, управління персоналом.

Формування та використання фонду документних ресурсів Івано-Франківською ОУНБ здійснюється на основі соціологічних досліджень, маркетингових розвідок, щорічного вивчення окремих розділів фонду. Так, проведене у 2008 р. соціологічне дослідження "Тематика читацьких запитів та їх задоволення у бібліотеці" дало можливість виявити структуру інформаційних запитів користувачів, стан їх задоволення у відділі економіко-виробничої літератури, вивчити шляхи покращення формування документних ресурсів з питань економіки промислового виробництва, сільського господарства.

У 2011 р. відділом економіко-виробничої літератури Івано-Франківської ОУНБ проводилося соціологічне дослідження "Економічна та технічна книга очима сучасника", яке дасть змогу співставити попередні результати з отриманими, і врахувати в подальшій роботі бібліотеки зміни, що відбулися.

Сектором техніко-економічних та природничо-наукових документів Херсонської ОУНБ з метою підвищення якості інформаційного сервісу

регулярно вивчаються інформаційні потреби користувачів та шляхи їх задоволення.

Але, незважаючи на вкрай незадовільний стан комплектування, бібліотеки продовжують працювати, розвиватися.

Зараз бібліотечно-інформаційне забезпечення техніко-економічних запитів має такі особливості:

- задовольняються потреби різних, але взаємопов'язаних сфер діяльності (навчальної, наукової, управлінської, виробничої). Причому, на перше місце виходить навчальна діяльність;
- неоднорідність користувачів інформації: студенти, науковці, управлінці, фахівці з різних галузей. Одна з найчисельніших груп користувачів технічної інформації – студенти. Бібліотеки роблять на них ставку, оскільки сьогоднішні студенти завтра стануть фахівцями і прийдуть за відповідями на професійні запитання. Кількість студентів у бібліотеках зростає. Так, наприклад, серед користувачів Львівської ОУНБ їх 56,2%, а Кримської – майже 59%. Спостерігається поява нових професійних категорій користувачів техніко-економічної інформації: підприємців, менеджерів, фахівців інформаційних технологій, готельного та туристичного бізнесу тощо;
- змінилася тематика читацьких запитів. Різко скоротилася кількість запитів, пов'язаних з виробничою сферою через суттєве зменшення зайнятих у ній працівників.

Але скоро з'являється потреба в інформаційному забезпеченні фахівців з комп'ютерних технологій, новітніх технологій в усіх галузях виробництва, нанотехнологій, екології, сільського господарства тощо. Тому бібліотеки задля наближення до користувачів науково-технічної інформації, якомога повнішого задоволення їхніх потреб використовують як традиційні форми роботи, так і нові, пов'язані з новітніми інформаційними технологіями.

Однією з найпоширеніших форм роботи є дні інформації: *"Інтернет: нові інформаційні технології і задоволення запитів користувачів"*, *"Перспективи розвитку видавничої справи в Україні"* (Хмельницька ОУНБ).

Особливим інтересом користуються дні інформації у Львівській ОУНБ. На ці заходи запрошуються фахівці відповідних галузей. Так, у дні інформації за темою "*Наука і виробництво*" брали участь керівники виробничої сфери, викладачі та студенти вузів, тема "*Лісові багатства України*" зацікавила працівників лісової галузі. День інформації

"*Комп'ютерні системи та мережі*" проведено для фахівців галузі комп'ютерної техніки, програмістів, операторів.

Кримська республіканська бібліотека ім. І. Франка успішно практикує проведення місячників технічної книги за темою "*Сучасний світ та нові технології у виробництві*". У межах місячників організовується багато різноманітних заходів, наприклад години технічної інформації "*Машини та обладнання для швейного виробництва*", "*Автомобілі: теперішнє та майбутнє*".

Хмельницька ОУНБ регулярно проводить дні спеціаліста за темами "*Нанотехнології: сучасні дослідження та потреби майбутнього*", "*Кондитерська галузь: нові технології, досвід, практика*", "*1000 рецептів енергозбереження*"; дні науки: "*Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці*", "*Наукові досягнення Хмельниччини*", круглі столи за темами: *"Інноваційна політика держави", "Проектування. Будівництво. Експлуатація"*; енергетичний форум *"Енергозбереження. Від виживання до розвитку"*.

Місячники технічної книги "*Сучасний світ і нові технології у виробництві*" практикує Кримська республіканська наукова бібліотека ім. Франка. У межах місячників проводяться бенефіси видань, дні інформації тощо.

Для роботи з розкриття наявних ресурсів активно використовуються виставки новинок, тематичні виставки, тематичні полички.

Івано-Франківська ОУНБ фонд галузевої літератури розкриває на виставках до професійних свят, де представляється як нова література, так і книги попередніх років видання, які доповнюються статтями з наукових збірників, періодичних видань. У цій бібліотеці були організовані такі книжкові виставки: *"Хімічний комплекс України: ресурси і виробництво", "Енергетика традиційна – енергетика альтернативна", "Легка промисловість: виробник вітчизняний, якість світова", "Технології будівельної галузі", "Нафтогазовий комплекс: нові ідеї і розробки"*.

Хмельницька ОУНБ оформляє віртуальні виставки. Великим попитом користувалася віртуальна виставка *"Ярмарок технічних ідей"*.

Кримська республіканська бібліотека ім. І. Франка вважає книжкові виставки та тематичні перегляди однією з найефективніших форм популяризації технічної літератури. Читальний зал технічної, природничої та сільськогосподарської літератури цієї бібліотеки протягом 2009 р. організував 36 виставок і 13 переглядів літератури.

Херсонська ОУНБ організує виставки за інформаційними запитами користувачів, наприклад: *"Будівельній галузі України – європейську якість"*, *"Легка промисловість України: надія на відродження"* та ін.

Львівська ОУНБ для наочного інформування користувачів підготувала галузево-тематичні виставки: *"Наука. Техніка. Технології"*, *"Енергетична криза та майбутнє людської цивілізації"* та ін.

Кримська республіканська бібліотека ім. І. Франка активно працює зі студентами, які навчаються за спеціальністю "Трудове навчання". Для них був розроблений і проведений цикл ділових слухань *"Творіння рук людських: чудеса техніки"*, в якому використовувалися різноманітні форми бібліотечної роботи.

Донецька ОУНБ здійснює оперативну інформаційну підтримку інноваційного розвитку народного господарства. Тому систематично проводить презентації нових книг, огляди, перегляди літератури, круглі столи з актуальних питань інноваційного розвитку науки, виробництва. Тематика цих заходів різноманітна: *"Втілення інновацій у бізнесі та промисловому виробництві"*, *"Інноваційна діяльність у сфері енергозбереження"*, *"Інновації у галузі альтернативної енергетики"* тощо.

Львівська ОУНБ свою діяльність з інформаційного забезпечення виробничої сфери об'єднала у циклі "Промисловість України: стан та перспективи розвитку". Бібліотека продовжує обслуговувати абонентів у системі вибіркового розповсюдження інформації (ВРІ), наприклад, за такими темами:

- "*Мікросхеми та схемотехніка*".
- "*Інформаційні системи та комп'ютерні технології*".
- "*Робота електричних станцій*".
- "*Обладнання станцій електрозв'язку*".

Дніпропетровська ОУНБ виконує замовлення на тематичні добірки за 80 темами.

Незважаючи на суттєві зміни в роботі бібліотек, зберігся такий традиційний напрямок як допомога розвитку самодіяльної технічної творчості, винахідництву та раціоналізаторству. Задля цього активно використовуються існуючі в бібліотеках читацькі об'єднання, зокрема клуби. Так, у Донецькій ОУНБ протягом майже 25 років діє клуб "Винахідник", який був створений з метою об'єднання винахідників і раціоналізаторів області, пропагування новітніх методів технічної творчості, сприяння реалізації і втіленню у виробництво винаходів та інноваційних розробок членів клубу. Серед членів клубу інженери,

підприємці, журналісти, соціологи, винахідницька діяльність яких спрямована на втілення розробок у виробництво, бізнес. До кожного заходу організуються перегляди нової літератури, готуються доповіді за темою засідання, оновлюється постійно діюча інформаційна вітрина *"Мислити – уявити – створювати"*, проводяться тренінги з інноваційного мислення, наприклад, *"Мислення і сучасні методи його тренування"*.

У Дніпропетровській ОУНБ при патентно-технічному відділі ефективно працюють такі громадські об'єднання: "*Академія досліджень і винахідництва*", "*Еколог*", "*Ікар*". Для членів об'єднань готуються виставки: "*Абетка винахідництва*", "*Відважний світ винаходів*", "*Творчість: системний підхід, закони розвитку, прийняття рішень*", "*Інтелектуальна власність – складова інтелектуальною капіталу*" тощо.

Майже 10 років діє спільний творчий проект Івано-Франківської ОУНБ, обласного товариства винахідників і раціоналізаторів (ТВР), Спілки наукових та інженерних об'єднань України (СНІО) – інтелектуальний клуб творчих особистостей "Галицькі кмітливці", який має за мету виявляти обдарованих особистостей, поширювати інформацію про їхні наукові і творчі надбання, популяризувати авторські досягнення, привертати увагу громадськості до проблем винахідництва та раціоналізаторства.

У межах роботи клубу проводяться зустрічі з творчими особистостями, презентації проектів, авторських робіт, наукових праць, нових книг, виставки інтелектуальної продукції, ексклюзивних моделей, видаються буклети про інженерів, конструкторів, винахідників.

На базі бібліотеки діє громадська приймальня ТВР і СНІО, завдання якої – сприяти підвищенню грамотності населення в питаннях новаторської діяльності, розвитку науково-технічної творчості. У громадській приймальні надаються консультації, довідки про документні ресурси бібліотеки з питань інтелектуальної власності. Працівники бібліотеки постійно беруть участь у науково-практичних конференціях, пленарних засіданнях винахідників і раціоналізаторів, оглядах-конкурсах, виставках науково-технічних досягнень, неодноразово були переможцями рейтингового огляду "Техтворчість Прикарпаття" у номінації "Кращий консультант". Робота клубу висвітлена окремим розділом (Інтелект-клуб "Галицькі кмітливці") на веб-сайті бібліотеки (www.lib.if.ua).

Відділ технічної інформації Луганської ОУНБ спільно з управлінням науки та освіти облдержадміністрації є співорганізатором

семінарів технічної творчості молоді регіону. Довгостроковий план співпраці укладено з Центром творчих об'єднань молоді для спільного проведення семінарських занять, презентацій та переглядів нових надходжень з питань технічної творчості молоді.

Хмельницька ОУНБ спільно з ЦНТІ проводить заходи з пропаганди літератури на допомогу розвитку самодіяльно-технічної творчості, зокрема зустрічі з винахідниками та раціоналізаторами за темами "*Винахід і його впровадження*", "*Винахідники пропонують для бізнесу та виробництва*", дні науки та техніки серед старшокласників, де популяризувалися журнали "Винахідник і раціоналізатор", "Технології третього тисячоліття", "Радіохоббі" і т. д.

Допомога бібліотек самодільній технічній творчості здійснюється із залученням партнерів: центрів науково-технічної творчості, центрів науково-технічної та економічної інформації, салонів винахідників і раціоналізаторів.

Оперативну інформаційну підтримку бібліотеки надають і сільськогосподарському виробництву.

Львівською ОУНБ діяльність на допомогу працівникам сільського господарства здійснюється за циклами: "*АПК в умовах освоєння ринкової системи господарювання*", "*АПК: час змін*". Бібліотекою налагоджені безпосередні зв'язки з Львівським аграрним університетом, до якого надсилаються бібліографічні списки нових надходжень сільськогосподарської літератури. Бібліотека проводить для викладачів, студентів та аспірантів аграрних вузів дні інформації, наприклад, "*АПК України в умовах інтеграції в Європейський Союз*", дні спеціаліста, наприклад "*Фермерське господарство: стан, можливості, перспективи*". Під час цього заходу була оформлена книжкова виставка "Розвиток фермерських господарств на Львівщині", презентувалися журнал "Farmer", дайджест "Землекористування в ринкових умовах господарювання", здійснювався відкритий перегляд літератури.

З 2008 р. бібліотека започаткувала випуск дайджеста "Село: орієнтири пошуку", в якому збираються публікації про проблеми в аграрному секторі та пропонуються варіанти їх залагодження.

В Івано-Франківській ОУНБ для читачів, які цікавляться сільськогосподарськими науками, створена електронна база даних «Сільське господарство», до якої заносяться бібліографічні описи статей з журналів «Новини агротехніки» тощо; щокварталу видається

інформаційний бюлетень "Організація та економіка сільського господарства".

Херсонська ОУНБ співпрацює з Головним управлінням агропромислового комплексу Херсонської облдержадміністрації, вивчає інформаційні потреби спеціалістів. За результатами вивчення здійснюється групове інформування за такими темами:

"Енергозбереження в сільському господарстві",

"Шляхи підвищення продуктивності машинно-тракторного парку",

"Меліорація земель: зростання, техніка, дренажні системи",

"Нові технології у виробництві молока, свинини, яловичини".

Донецька ОУНБ співпрацює з агропромисловими установами області, забезпечуючи їх співпрацівників відповідною інформацією. Відділ документів з економіки, техніки і сільськогосподарських наук регулярно проводить дні фахівця на базі Донецького інституту агропромислового виробництва за темами "В епіцентрі аграрних технологій", "Інноваційний провайдинг на аграрному ринку України" тощо.

Невід'ємною складовою виробничої діяльності є екологічний чинник. Заходи бібліотек спрямовані на розкриття основ взаємодії промислових підприємств з навколишнім середовищем та зменшення негативного впливу на довкілля.

Хмельницька ОУНБ робить посильний внесок в охорону навколишнього середовища, проводячи такі заходи:

вечір пам'яті "*Коли мирний атом виходить з-під контролю*";

година пам'яті "*Біль і правда Чорнобиля*";

день спеціаліста "*Екологічний менеджмент*";

книжкова виставка "*Еколого-економічні пріоритети розвитку України*";

тематична полиця "*Охорона природного середовища на підприємствах нашого міста*";

дайджест "*Спеціаліст-еколог – це престиж і перспектива*".

Кримська республіканська бібліотека ім. І. Франка співпрацює з громадською організацією Кримської асоціації "Екологія та світ". Заходи Для фахівців-екологів та студентів спеціальності "Екологія" проводяться презентації книг з екології і дні інформації "*Якість води і здоров'я кримчан*", "*Вода – найважливіший ресурс на планеті Земля*" тощо.

Таким чином, бібліотеки враховують і звуження виробничої сфери, і зміну тематики читацьких запитів, і появу нових категорій користувачів.

Зміни в економіці держави сприяли стрімкому розвитку економічної думки в Україні. Значно зріс вітчизняний ринок економічної літератури, розширився репертуар надходжень до бібліотек літератури з нових напрямків економіки: менеджменту, системного аналізу та управління, інноваційної діяльності, інвестиційного проектування тощо.

Це привело до накопичення економічної літератури в ОУНБ і вони почали позиціонувати себе провайдерами економічної літератури. Розширився і попит на економічну літературу. У сьогоднішніх умовах навіть економічно освіченим читачам необхідно перенавчатися і пристосовуватися до нових умов господарювання, тобто підвищувати фаховий рівень. Збільшився і розширився контингент користувачів економічної літератури. Потреба в новітній економічній літературі з'явилась у великої кількості викладачів економічних дисциплін вузів, курси з економіки включено до планів навчальних закладів: "Основи економіки", "Основи підприємницької діяльності", "Фінанси підприємств", "Захист прав споживача", "Власна справа" тощо.

Тому бібліотеки приділяють велику увагу формуванню фонду економічної літератури для задоволення нових запитів користувачів.

Бібліотеки розпочали актуалізацію традиційного ДБА. У систематичних картотеках статей в ОУНБ з'являються рубрики: "Ринкова економіка", "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Приватизація", "Державне регулювання економіки", "Ринок цінних паперів", "Управління підприємством" тощо.

При цьому активно використовуються можливості новітніх інформаційних технологій. Так, Луганська ОУНБ створює електронну бібліотеку з питань економіки та виробництва. Відділ ділової літератури випускає щомісячний інформаційний бюлетень "Нові книги з економіки", який розсилається електронною поштою на кафедри економіки навчальних закладів міста.

Херсонською ОУНБ для фахівців-економістів та студентів економічних факультетів створено базу електронних документів з менеджменту та маркетингу. Здійснюється вебліографування ресурсів з Інтернет за темами, що недостатньо представлені у фондах бібліотеки: "*Історія бухгалтерського обліку в зарубіжних країнах*", "*Ринок нерухомості в Україні: оподаткування, страхування, управління*", "*Фондовий ринок України*", "*Економічний ризик та економічна безпека*", "*Залучення інвестицій*", "*Банківський маркетинг*" та інші.

У Івано-Франківській ОУНБ створена і ведеться електронна бібліотека "Економіка. Збірники. Аналітичний опис", до якої заносяться бібліографічні описи статей із наукових видань з економіки.

Всі ОУНБ України вважають важливою роботою популяризацію економічних знань. Для цього передбачено багатоаспектне розкриття розділів фонду економічної спрямованості. Ця робота здійснюється за допомогою таких книжкових виставок:

"*Шляхи економічного розвитку України*",
"*Економіка України: реалії і перспективи*",
"*Національна економіка і глобалізація*",
"*Теоретичні основи економічного розвитку*";

днів інформації:

"*Інвестиційна діяльність в Україні*",
"*Маркетинг: мистецтво перемогти на ринку*",
"*Бухгалтерський облік і аудит в Україні*",
"*Імідж держави забезпечує економіка*";

днів економічної книги:

"*Економіка – основа життя суспільства*",
"*Наукові основи регіональної економіки*",
"*Економічна теорія: макро- та мікроекономічні аспекти*" і т. д.

Хмельницька ОУНБ використовує віртуальні виставки та інші форми просвітництва з економіки:

тематичні полички "*Економічні новини*",
стенди "*Цікаві факти у світі економіки*".

Презентації науково-економічних видань активно використовує Хмельницька ОУНБ. Тут було проведено презентації науково-теоретичного журналу економічного університету "Наука і економіка", фінансово-економічного словника, тритомного видання "Економічна енциклопедія" тощо.

Добре зарекомендованою формою взаємообміну думками є круглі столи. Луганською ОУНБ для участі в цих засіданнях залучаються представники органів місцевого самоврядування, науковці, фахівці-економісти. Круглий стіл "*Основні проблеми та тенденції розвитку системи оподаткування України*" став трибуною обговорення актуальної для кожної людини-трударя теми державних податків. Результатом таких наукових дискусій стає видання нових наукових збірників, електронних книг, дайджестів тощо.

Проблемні круглі столи Луганською ОУНБ проводяться на виїзних засіданнях днів кафедр вузів. Так, проблемний круглий стіл "*Соціально-економічний розвиток регіону в умовах міжнародної інтеграції: перспективи та пріоритети*", був проведений спільно із Східно-українським національним університетом ім. В. Даля. На цих заходах обговорювались інвестиційні проекти регіону.

Таким чином, на ринку інформаційних продуктів та послуг бібліотеки поступово займають свою нішу, адаптуючи наявні ресурси і формуючи нові.

Зміни в економічних відносинах в Україні привели до різкого зростання інтересу до так званої бізнес-інформації, без володіння якою неможлива підприємницька діяльність. На порядок денний виходить завдання інформаційного забезпечення підприємців.

ОУНБ першими серед бібліотек України усвідомили необхідність звернення особливої уваги на нових користувачів, вважаючи одним із пріоритетів забезпечення їхнього доступу до ділової літератури, створення умов для задоволення різноманітних інформаційних запитів. Згодом стало зрозуміло, що категорія "користувачі підприємці" – неоднорідна, адже вони займаються різними видами діяльності: фінансовою, виробничою або комерційною. І, якщо фінансові види підприємницької діяльності мають достатньо розгалужену мережу каналів банківської та біржевої інформації, то у виробничому секторі підприємницької діяльності відсутня скільки-небудь впорядкована система інформаційної підтримки.

Зважаючи на це ОУНБ, комплектуючись, почали цілеспрямовано включати у фонди комерційну інформацію. На сьогодні ОУНБ, які мають значні фонди інформації, професійно підготовлені кадри, стають тими центрами, де підприємцям можуть допомогти.

На жаль, українські ОУНБ не пішли шляхом створення спеціальних структурних підрозділів для інформаційної підтримки бізнесу. Тільки Луганська ОУНБ у своїй структурі має відділ ділової літератури і доволі активно співпрацює з цією категорією користувачів. Інші бібліотеки сформували фонди для ділових людей, не здійснюючи структурних перетворень. Послуги, які надаються ОУНБ підприємцям, різноманітні. Поряд з традиційними днями інформації, виставками, переглядами літератури використовуються і нетрадиційні форми. Так, популярністю серед підприємців Луганщини користується така форма інформаційної діяльності, як українсько-російські виставки-ярмарки, які проводяться спільно з підприємницькими та владними структурами Луганщини.

Наприклад, виставки-ярмарки – "*Співдружність*", "*Товаровиробник та інформаційне забезпечення бізнесу*". Мета цих заходів – відтворення господарських, торговельних, економічних і інформаційних зв'язків України та Російської Федерації. На ярмарках представляється продукція підприємств машинобудівного комплексу, хімічної, переробної промисловості, будівничої індустрії, товари народного споживання. Під час проведення виставок-ярмарок проводяться робочі зустрічі ділових кіл, учасників виставок з метою налагодження партнерських стосунків. Для підприємців організуються виставки каталогів продукції та послуг прикордонних регіонів Росії та України.

Бібліотека здійснювала інформаційну підтримку I Міжнародного інвестиційного форуму, який проходив у Луганську в 2010 р. у межах Програми підприємництва, створення сприятливого економічного та інвестиційного клімату. У планах обласної ради – зробити проведення таких форумів щорічними. Бібліотека ставить перед собою завдання всебічної інформаційної підтримки таких симпозіумів.

Підтвердженням плідної роботи в цьому напрямку стало те, що у 2009 – 2010 рр. бібліотека стала срібним призером національної презентаційно-рейтингової програми "Діловий імідж України".

Для підприємців Луганська ОУНБ готує віртуальні огляди: з серії "*Бібліотека ділових шедеврів*"; віртуальні дні фахівця: "*Інтелектуальний капітал: науково-практичний аспект*", "*Бізнес в Україні та за кордоном*", "*Світова фінансова криза у цивілізаційному вимірі*", "*Реклама у бізнесі*", "*Трендінг – ваш шлях до фінансової свободи*", електронні тематичні огляди нових надходжень. Бібліотека тісно співпрацює з інститутом бізнесу Луганського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Так за допомогою університету складений вебліографічний покажчик "*Ефективність інноваційної діяльності і вхід на ринок нових технологій*".

Донецька ОУНБ також співпрацює з підприємцями. У 2008 р. була презентована "Бібліотека молодого підприємця" для Форуму молодих лідерів України. Мета її створення – організувати процес освіти молодих підприємців, навчити їх основам ведення власного бізнесу, висвітлити практичні аспекти розвитку підприємництва в різних галузях, надати корисну та практичну інформацію для входження будь-якої людини в бізнес-середовище. У рамках заходу меценатами бібліотеці було подаровано 30 спеціалізованих книг, що дають практичні рекомендації підприємцям-початківцям. "Бібліотека…" мала попит, тому було прийняте рішення організувати постійно діючий фонд, який співробітники відділу

документів з економіки, техніки і сільськогосподарських наук систематично доповнюють новими надходженнями.

Кримська республіканська бібліотека ім. І. Франка практикує для бізнесменів науково-практичні конференції ("*Соціально-економічний розвиток Криму на основі кластерів*", "*Активізація підприємництва і міжнародного ділового співробітництва в АР Крим*"), круглі столи, в межах заходів організує виставки ("*Бізнес – це мистецтво з елементами науки*", "*Підприємництво і ділова співпраця в АРК*") тощо. Всі ОУНБ так чи інакше підключаються до роботи з бізнесменами.

В одну з провідних галузей економіки у багатьох країнах перетворюється бізнес, який стає надійним джерелом поповнення бюджету. Разом з телекомунікаційною індустрією, інформаційними технологіями туризм забезпечуватиме економічне зростання у XXI ст. Тому допомога туристичному бізнесу здійснюється спільними зусиллями органів державного управління, ділових та громадських кіл, бібліотеками та закладами культури.

Бібліотеки надають допомогу представникам туристичного та готельного бізнесу.

Так, Луганська ОУНБ активно використовує проблемні круглі столи, в яких беруть участь представники управління культури і туризму, викладачі відповідних кафедр навчальних закладів, туристичні оператори. Так, на круглому столі "*Стан та перспективи розвитку туристичної галузі*" обговорювалися проблемні питання регіонального розвитку туризму, були представлені програми розвитку туризму в Луганській області. Бібліотека розкрила весь спектр своїх інформаційних можливостей, провела ряд електронних презентацій, виставок, дайджестів.

Бібліотека практикує виїзні круглі столи, що проводяться на базі вузів, які готують фахівців для туристичної галузі. Наприклад, учасникам круглого столу "*Система підвищення якості навчання фахівців туризму в межах Болонського процесу*" була запропонована виставка "*Туристична діяльність в Україні*", відбулась презентація віртуальної виставки "Туризм Луганщини" та слайд-композиції "*Фахове спілкування – запорука розвитку туристичної науки*".

Допомогу туристичному бізнесу здійснює і Івано-Франківська ОУНБ, співпрацюючи з Управлінням туризму облдержадміністрації, з інститутом туризму. Відділом економіко-виробничої літератури організуються дні інформації:

"*Туризм, готельна і ресторанна справа*",

"*Туристична діяльність: організація, менеджмент, маркетинг*",
"*Туризм – пріоритетна галузь економіки*".

Книжкові виставки:
"*Туристична привабливість України*",
"*Сучасні технології індустрії туризму*",
"*Мандрівка в країну туризму*",
"*Рекреація і туризм в Україні*".

На жаль, більшість підприємців співпрацює з бібліотеками епізодично, а не системно. Лише з деякими фірмами укладені угоди про постійну співпрацю.

Якісна реалізація функції провайдера актуальної інформації для підприємців можлива через відпрацювання взаємодії з державними організаціями, комерційними та бізнес-структурами. Сподіваємося, що українські бібліотеки займають своє місце в системі ділової і комерційної інформації.

Питання бібліотечно-інформаційного забезпечення сфери виробництва, економіки та бізнесу знаходяться в центрі уваги методистів.

Так, в Івано-Франківській ОУНБ обласний семінар бібліотечних працівників був присвячений темі "*Потенціал сучасної бібліотеки в соціокультурній та виробничій життєдіяльності регіону*", для обласних курсів підвищення кваліфікації підготовлена консультація "*Інформаційне забезпечення соціально-економічного розвитку*", в якій йдеться про нові методи і форми роботи бібліотек у здійсненні інформаційного забезпечення соціально-економічного та інноваційного розвитку регіонів.

Відділом економіко-виробничої літератури бібліотеки підготовлено методичні рекомендації для районних і сільських бібліотек "*Інформаційне забезпечення науково-технічної творчості*".

Хмельницька ОУНБ підготувала консультації "*Вивчення ІП користувачів та задоволення їхніх запитів за допомогою періодичних видань виробничої тематики*", "*Бібліотека на допомогу різним формам виробництва*". Ці консультації постійно доповнюються: додатками до них є щорічний "*Аналіз діяльності бібліотек області з питань пропаганди виробничої літератури*".

Бібліотекою проведено аналіз роботи з економічною літературою і підготовлені методичні поради для бібліотек області "*Економіка: від простого до складного*".

Таким чином, у непростих умовах формування ринкової економіки ОУНБ України продемонстрували здатність до гнучкості, мобільності.

Бібліотеки оперативно відреагували на зміни в економічних, соціальних процесах, на відповідні зміни в структурі читацької аудиторії, на трансформацію інформаційних потреб користувачів. ОУНБ України, маючи значний досвід та традиції в організації інформаційної діяльності, привели у відповідність до нових потреб даний напрямок своєї діяльності, створили умови для подальшого розвитку сучасних видів обслуговування користувачів та надання нових послуг.

Додаток 1

Кількісні показники роботи спеціалізованих відділів ОУНБ					
№	Назва бібліотеки	Назва відділу	Кількість читачів на 01.01. 2010	Книговидача на 01.01. 2010	Кількість відвідувань
1.	Донецька ОУНБ	Відділ документів з економіки, техніки і сільськогосподарських наук	-	-	-
2.	Дніпропетровська ОУНБ	Патентно-технічний відділ	6924	1446353	17962
3.	Івано-Франківська ОУНБ	Відділ економіко-виробничої літератури	4930	97200	30450
4.	Кіровоградська ОУНБ	Відділ документів з питань економіки, виробництва та природничих наук	-	-	-
5.	Кримська республіканська бібліотека ім. І. Франка	Читальний зал технічної, природничої та сільськогосподарської літератури	2673	65112	13015
6.	Львівська ОУНБ	Відділ виробничої літератури	1678	45960	5229
7.	Луганська ОУНБ	Відділ виробничої літератури. Відділ ділової літератури	2735 2883	96085 106404	16961 18625
8.	Херсонська ОУНБ	Сектор техніко-економічних та природничо-наукових документів	5711	86546	15985
9.	Хмельницька ОУНБ	Відділ виробничої літератури	4724	102659	19317